

Remissvar: Stockholms stads strategi för nattklubbar och livescener (KS 2021:754)

Från: Musikcentrum Öst (Ragnar Berthling 2021-09-30)

Till: Kommunstyrelsen Stockholms stad

Inledning — en livemusik-strategi med utvecklingspotential:

Först och främst vill vi tacka för att Musikcentrum Öst den här gången bjudits in som remissinstans och vi har valt att ta en konstruktiv men också bredare approach till området. Vi kommer att ge både synpunkter på strategin men också peka på områden som vi anser bör inkluderas.

Att Stockholm har en enorm potential som livemusikstad och att denna varit underutnyttjad är helt klart. Om "det svenska musikundret" är ett adekvat begrepp (detta kan problematiseras) så är Stockholm otvivelaktigt dess huvudstad. Minst 50% av Sveriges frilansande musiker och artister är bosatta i stockholmsregionen vilket är ett humankapital som många års lokal och regional kulturpolitik inte kunnat ta tillvara fullt ut. Sedan millennieskiftet är vår analys att livescenen som helhet pendlat mellan ordinär och svag. Detta har inte skapat förutsättningar för varken en långsiktig tillvaro som musiker eller en arbetsmarknad i närområdet.

Att musiker och artister ändå dras till Stockholm och i de flesta fall väljer att stanna handlar både om andra faktorer utanför musiklivet, men även att det är en så musikertät stad att relationer och projekt kunnat byggas mer effektivt, samt att beslutsfattare och musikbolag i hög grad är koncentrerade till Stockholm.

Men med en vikande livescen så har detta också inneburit att publiken i allt mindre grad kunnat ta del av detta "under". Vi har i under många år tvingats konstatera att Stockholm till större delen blivit en repetitions- och skaparverkstad för inspelad musik och en hub för musikbolag och organisationer. Men där mottagarledet funnits i hela världen och stockholmspubliken alltså till liten del fått uppleva detta "under" live. Tyvärr adresserar denna strategi bra en liten del av de bakomliggande orsakerna.

Att Stockholms livescen varit i en negativ spiral är självfallet problematiskt även ur ett utnyttjandeperspektiv där de 2.2 miljoner människor som bor i stockholmsregionen går miste om publikupplevelser och musikbranschen går miste om intäkter. Men ännu allvarigare är det när det gäller tillväxten av unga musiker och artister som behöver bygga erfarenhet och fanbase lokalt innan man kan gå vidare till en nationell och internationell karriär. I så motto är Stockholms vägval också en nationell musikpolitisk angelägenhet.

Ett samhällspolitiskt perspektiv som inte alls berörs i strategin är den snabba gentrifiering som både Stockholms innerstad och närförorter genomgått under de senaste 20 åren, och som är direkt en följd av politiska beslut och en aktiv utförsäljning av allmännyttan. Detta har också fått kulturpolitiska konsekvenser. Dels att en bostad inte bara har ett trivselvärde i för den boende utan också är en investering, där närmiljöns förutsättningar direkt påverkar värdet. Det faktum att många kulturlokaler har fått bostadsrättsföreningar som hyresvärdar är också en faktor som måste beaktas, speciellt när det handlar om mindre scener som ofta är belägna i bostadshus.

Ovannämnda samhällsutveckling har också lett till att frågan om mångfald och jämställdhet på ett helt nytt sätt blivit en faktor som måste tas in i en strategi för förändring. Frågor om integration och rättvisa kan inte frikopplas från en strategi för livescener och det som vi idag lite rutinmässigt kallar utanförskapsområden bör inkluderas i en strategi som denna. Här kan vi göra samordningsvinster i ökad trygghet, ökad rörlighet och ökade möten mellan olika delar av Stockholms invånare. Det är alltså både en fråga både vem som har tillträde till scenen och vilken publik vi riktar oss till. Vi kommer att beskriva länka till ett intressant inkluderingsprojekt i Washington DC som knyter an till detta.

Att resonemang kring klimatavtryck inte finns med i en strategi för en storstad efter att FN:s klimatrappport 2021 gjort detta till den allt övergripande frågan för all samhällelig verksamhet är en svaghet och bör vägas in. Flera av de perspektiv vi tycker saknas i strategin finns med i den rapport från Music Cities Network som bifogas.

Att strategin inte på något sätt diskuterar offensiva politiska metoder och tydliga visioner om metoder för mångfald är kanske inte förvånade utifrån den politiska majoritetens sammansättning men är ändå synd. Vi väljer därför att i slutsatserna och exempel att visa på helt andra slags exempel där man med stor framgång odlat en hållbar och långsiktig livescen för hela musiklivet och hela publiken, t ex i Köpenhamn. Vi rekommenderar studiebesök av tjänstemän och politiker och står gärna till tjänst med kontakter och förslag.

Eftersom dessa perspektiv saknas eller är svaga i strategin menar vi att det snarare handlar om en handlingsplan för att effektivisera staden interna verksamhet vilket i sig är viktigt men som saknar ett holistiskt perspektiv för att verkligen

uppnå målsättningen att "aktivt skapar goda förutsättningar för nattklubbar, livescener och arrangörer i en växande stad." Vi ser det snarare som att man i ljuset av utredningen bör byta ut "aktivt" till att "undanröja hinder."

Vårt förslag är därför att denna strategi parkeras, och att man avvaktar med att lägga fram den som politiskt dokument, omarbetar den i dialog med fler delar av musiklivet och inkluderar:

- Utövarperspektivet.
- Ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv (både vad gäller scener och publik)
- Analyserar den i ljuset av ett klimatperspektiv, tillsammans med den forskning och aktuella rapporter som biläggs detta svar.
- Gör en tydlig analys av pandemins långsiktiga effekter på Stockholms livescen och kopplar den till slutsatserna i Från kris till kraft.

Däremot står vi helt bakom att staden initialt använder den just som en handlingsplan för att underlätta stadens interna arbete och fortsätta arbetet med att undanröja hinder för etablering och vidmakthållande av befintliga scener. Merparten av förslagen är utmärkta men helt otillräckliga om man vill nå målen som formuleras.

Sist i dokumentet står följande: "Stockholms stads strategi för nattklubbar och livescener är ett långsiktigt och stadsövergripande styrdokument."

Vi ser att det vore synd om vi inte tar chansen till det momentum som finns just nu och jobbar vidare på detta dokument som i många stycken är utmärkt. Och vi hoppas att det kan bli en början på att ta ett bredare och tydligare grepp om frågor bortom scenernas lokalisering och tillståndsprövning. Det är sällan det finns enkla lösningar på komplexa problem men vi är öppna för att i dialog med staden ge vårt perspektiv för att hitta dessa lösningar.

Kommentarer till livemusikstrategin:

Kommentar Mål:

- Att Stockholms stad ska vara en nattklubbs- och livescens- vänlig stad som aktivt skapar goda förutsättningar för nattklubbar, livescener och arrangörer i en växande stad.
- Stadens nämnder och bolagsstyrelser ska ha en förståelse för att nattklubbar och livescener bidrar till en attraktiv stad.
- Stadens medarbetare ska bemöta aktörer verksamma inom nattklubbar och livescener på ett uppmuntrande och stödjande sätt.
- Staden ska arbeta proaktivt och samordnat, i enlighet med strategin, för att underlätta för nattklubbar och livescener att starta upp och bedriva verksamhet.

Det är en målsättning som också implicit innehåller en del självkritik vilket vi tycker är en utmärkt utgångspunkt för att reformera stadens arbete. Att man också inkluderar själva kulturen kring bemötande etc är viktigt och kulturlots-systemet kan sägas vara en del av detta. Om man förmår att konkretisera detta i en handlingsplan är det utmärkt.

Kommentar syfte:

- Påvisa betydelsen av starka nattklubbar och livescener för ett attraktivt Stockholm
- Klarlägga, förtydliga och förenkla stadens ansvars- områden och processer med påverkan på nattklubbar och livescener med särskilt fokus på samordning av stadens olika lotsfunktioner
- Göra det enklare att bedriva nattklubbar och livescener i Stockholm

I huvudsak en liknande kommentar som ovan men vi saknar helt att ett attraktivt Stockholm också innehåller utövare. Att Berlin är vibrerande kulturstad hänger till stor del samman men att också utövarna blir en synlig del av dess attraktion.

Kommentar: Definition:

"Strategin utgår inte från någon entydig definition av nattklubbar och livescener. Utgångspunkten är att strategin ska omfatta en bredd av livescener och nattklubbar där människor tar del av i första hand musik men även i vissa fall scenkonst i en vidare bemärkelse. Strategin belyser hur staden kan främja dessa verksamheter, oavsett driftform."

Vi är lite förbryllade inför att staden väljer att inte definiera detta. Det är ju en enormt komplex fråga om man skall analysera profilerade och innehållsdrivna scener som *Fasching*, *Debaser Strand & Stallet*, till hotellbarer som använder musik som en ett komplement platsens funktion med samma glasögon och analysmetoder. Sammanhang blir inte mindre komplexa bara för att man inte definierar dem och vi efterlyser en definition eller möjligen avgränsning om strategin avser en viss typ av scener.

Kommentar: 1. Tydliga, samordnade och proaktiva tillstånds- och tillsynsprocesser

Det här ställer vi oss bakom och ser att det är viktigt att de olika politikområdena och nämnderna samverkar. På samma sätt som att pandemiutredningen talar om samverkan mellan departement så är samverkan på lokal nivå kanske än viktigare och det finns en logik att dessa samverkar både i tillståndsprocesser, utvecklingsprocess och i driften.

Kommentar 2. Natklubbs- och livescensverksamhet möjliggörs i stadens egna lokaler och på stadens egen mark:

Självklart intressant och det finns mer än en plats som musiklivet under lång tid kikat på och där det periodvis också förekommit verksamhet. Vi vill peka på t ex det mindre industriområdet vid Örnberg, delar av Gröndal och området mellan Bredäng och Sättra bredvid E4:an samt Västberga industriområde som intressanta för verksamheter som kan upplevas störande närmare bostäder, men där det ändå finns en närhet till t-bana eller annan kollektivtrafik. Speciellt det sistnämnda är intressant ur inkluderingsperspektivet.

Viktigt är dock att man bör se detta som en möjlighet för att skapa en mångfald kulturöar snarare än att bara satsa på massiva kluster även om t ex Slakthusområdet är intressant. Dock kan vi konstatera att det är många kulturutövare som har sina produktionsplatser där som sitter på korttidskontrakt och som med stor sannolikhet inte finns kvar inom några år.

Att man i resonemanget inkluderar zon W är naturligtvis utmärkt men om dessa skall vara avgiftsfria också efter 31 december 2021 så måste man ju i sig göra en långsiktig plan för att kunna investera i verksamhet på dessa platser. Primärt är det dock andra delar som kan bli långsiktiga plattformar för musik i första hand, till exempel de vi nämner ovan.

Kommentar: 3. Effektiva kontaktvägar

Kulturlotssystemet är bra och vi står bakom idén men det bör också utvärderas (om det inte är gjort) kring några case studies där hela processen beskrivs i några konkreta projekt för att förstå på vilket sätt utveckling och implementering har skett.

När det gäller den internationell marknadsföringen av Stockholm så skulle vi absolut se positivt på om Stockholm vore en attraktiv plats för internationella aktörer att etablera sig i, och att man skulle resa till Stockholm för att uppleva livemusik är en from förhoppning idag. Det kommer att ta lång tid att kunna konkurrera med städer som Köpenhamn, Oslo men också Malmö och Göteborg.

Däremot har vi ofta (och i det tidigare remissvaret) att vi bör arbeta för locka en publik som redan är här av andra skäl till den livescenen som finns. Detta är något som avsevärt kan uppgraderas. I kalendariet Upplev Stockholm (som för ö endast är på svenska) fanns när detta remissvar skrivs 27 konserter upplagda under hela oktober, d v s inte ens en per dag. Många kom från några av de konsertserier vi själva gör och riktar sig till barn.

Så illa är det självfallet inte men det är en illustration att den typen av marknadsföringsaktiviteter sällan tas på allvar av kulturlivet eftersom det behöver ske i en tätare dialog så att man verkligen kan beskriva en mångfald av aktiviteter. Eftersom nu Stockholm Business Region nämns i rapporten så finns det en potential ifall de skulle kunna få en annan roll. Om man verkligen menar allvar med att dessa skall vara en bärare av en stockholmsk livescenen så bör man skapa bättre strukturer. De behöver bejaka att den livescenen som finns blir inbjuden utifrån sin konstnärliga kvalitet och inte enbart utifrån sin möjlighet att generera snabba intäkter. Vi kan ha fel men vår bild är att SBR helt fokuserar på unicorns och tech-bolag och att kreativitet betyder attraktivitet för börsintroduktion. Detta är en bransch som är viktig för Stockholm och musiklivet, men perspektivet måste vara bredare.

Det oberoende musikliv som vi representerar har så vitt vi vet aldrig bjudits in i de sammanhangen trots att vi har en bred internationell verksamhet och driver ett av de största svenska EU-projekten på kulturområdet. Om vi går till de ännu mer subkulturella företeelserna, som verkligen skulle kunna skapa attraktivitet, för en bredare internationell publik ser vi få eller inga initiativ. Därför ser vi än då länge detta mer som en idé eller tanke än en realistisk modell men om SBR skulle bjuda in det fria musiklivet så finns det stora möjligheter om man hittar ett fungerande gränssnitt.

Slutsatser:

Slutsats 1: Strategin innehåller bara ett av flera perspektiv:

För att vara en övergripande strategi så har den alltså en snäv inzoomning. Det är uttalat i målsättningen hur denna inzoomning ser ut men vi måste ändå ställa frågan oss frågan varför man gjort detta val. Därför att det som sagt mer att betrakta som en handlingsplan än en strategi.

Musikens komplexa väg från idé, utförande och till publiken sträcker såväl över lång tid som över många olika system. Det handlar om scenen och dess fysiska förutsättningar men också om vilken stimulans som ges i hela näringskedja. Det kan handla om stimulans av biljetter, kulturstöd eller andra förutsättningar men också digitala system, sociala medier och hur andra konstformer eller näringar kan påverka musiken. Det handlar självklart om var scenerna är placerade och hur ett flöde av publik kan ske till och från dem.

Men musiklivet är något som kan och bör influera ett helt samhälle. Trots att ordet "konstnär" är det första ord som nämns så saknas utövarperspektivet nästan helt i denna strategi. Det är problematiskt. Om man verkligen vill ha det blomstrande musikliv som man säger sig vilja uppnå, är utövarnas förutsättningar avgörande, både som exekutörer av själva musiken men lika mycket som arrangörer. Både upprätthållare av venues och spelställen och skapare av nya mer eller mindre stadigvarande initiativ är idag ofta artistdrivna. Detta är en tradition som under lång tid (progrörelsen, punkscenen, nittiotalets dans-scen, experimentell elektronisk och elektroakustisk musik etc) har präglat musiklivet i Stockholm på arrangörssidan. Även i detta perspektiv är utövarna alltså avgörande. Men utövarna utgör också en attraktion i staden. Om stockholmare eller besökare vet att detta är en stad som välkomnar utövare att leva och verka, då kan vi också bli det Berlin, Austin, NYC eller vad man nu vill använda för utopisk musikstad. Vi vill dock hellre framhålla Köpenhamn, Oslo, Göteborg, Malmö eller Hamburg. D v s städer som förmått att se kraften i konstnärer som verkar i staden, med staden och för staden. Här är musiken central och ett besök på t ex Reeperbahnfestivalen (när pandemin ebbat ut) är omvälvande. Rekommenderas.

Slutsats 2: Strategin tar enbart en instrumentell hållning och fokuserar på barriärer som finns i stadens egen organisation och beslutsgivning.

Vad som denna strategi däremot innehåller och som vi till stor del ställer oss bakom är att man systematiskt försöker se vilka barriärer som finns för musiklivet, inte minst i täta urbana miljöer och det är positivt och viktigt.

Slutsats 3: Strategin saknar helt perspektiv kring jämställdhet, inkludering och mångfald:

Problemet är att strategin just inte innehåller någon egentligen vision av vilket musikliv man är på väg mot. Om man vill vara spetsig så pekar strategin mot *det musikliv marknaden väljer att skapa när vi har undanröjt de mest uppenbara hindren*. Resonemang kring inkludering och jämställdhet saknas trots att detta är en avgörande ödesfråga. Ett systematiskt arbete för jämställdhet och inkludering är avgörande för att dels öka mångfalden på stadens scener vilket i sin tur är en viktig faktor för att locka en ung publik till musikscenerna. De värderingar som präglar Sveriges största musikfestival Way Out West (miljötänk, mångfald, inkludering etc) visar med all önskvärd tydlighet att detta också en kommersiell framgångsfaktor. Därför bör en strategi med självklarhet resonera kring detta perspektiv. Att livescenen ges förutsättningar för att fullt ut utnyttja den mångfald av talanger som finns i Stockholmsområdet är en fråga långt bortom tillståndsprövning och internorganisation. Och stora delar av musiklivet är öppet för detta, det är solklart. Men politiska incitament kommer att göra att utvecklingen går snabbare.

Slutsats 4: Strategin saknar helt ett perspektiv kring klimatavtryck.

Vi ser inte några resonemang kring hur vi skall skapa ett mer klimatsmart musikliv, inte minst i hur vi möter publiken och utnyttjar resurser tillsammans. Hur skapar vi best practice tillsammans och hur kan musiklivet kan en bärare av stadens miljömässiga ambition? Detta är en viktig fråga inom musiklivet som själva tar ett ansvar. Globalt har dessa frågor genomsyrat varje internationell musikkonferens under pandemin (som fram till nu till största delen skett online). Att detta inte kommenteras är anmärkningsvärt. Att arbeta för en grön musikindustri är idag en av de viktigaste faktorerna för att också locka en publik.

Slutsats 5: Strategin saknar helt perspektiv kring pandemins långsiktiga effekter.

I den övergripande utredningen "Från kris till kraft" som släpps samma dag som remisstiden går ut för denna strategin, betonas både det lokala och regionala ansvaret för utövare och strukturer i samspel med statliga stödssystem. Den betonar också att krisstöd måste utgå under lång tid för att stimulera kulturlivets återstart. Det är alltså långt ifrån över.

Att livescenen har varit nedstängd i nästan två år är en parameter som vi på olika sätt måste förhålla oss till. Det musikliv vi bygger upp handlar inte om en trogen restaurering av musiklivet till 2019 års modell utan vi måste nu ta chansen att bygga en ny och bättre livescen. Krisen har ritat om kartan fullständigt, skapat nya strukturer och rivit ner andra. Och trots den tappade kompetens och den mängd av kultur som vi kanske aldrig får se framföras så finns det också möjligheter i detta och anser vi att en strategi för livescenen bör ta hänsyn till detta.

Konkreta exempel och vidareläsning:

Lågt förtroende för politikens möjligheter samt nationella och internationella exempel:

I vårt förra och relativt kritiska remissvar till kulturstrategin var en av huvudpoängerna att den inte tog tillvara politikens möjligheter att generera en positiv utveckling och lika ensidigt såg att hela lösningen handlar om att marknaden på olika sätt skall stimuleras att ta ansvar.

Vi ser tyvärr att detta även präglar denna strategi och vi kommer att peka på en rad exempel på storstäder som dragit andra slutsatser. Det är också intressant att London ses som en förebild. Vi har gjort ett antal projekt i London, arrangerat konserter och har en god bild av situationen för utövande musiker. Förvisso finns ett fantastiskt musikliv men få städer ger sämre förutsättningar för musiker att leva på sin musik och vi vill snarare peka på Paris (och hela Frankrike) som ett föredöme där man haft fungerande krockzoner för musikerna under pandemin vilket gör att man nu har extremt goda förutsättningar för återstart. Generellt skulle vi vilja sätta fokus på hållbarhet i *hela* musiklivet som en förutsättning för en utveckling av livescenen. Från musiker och personalen bakom scenen till mellanled och till arrangörer och publiken.

Exempel på vidareläsning:

Köpenhamn:

För att skapa dynamik på musikscenen driver Köpenhamns stad 12 venues och kulturhus, från legendariska Huset till det nyaste Basement, som säkerställer en levande musikscen och möjligheten för band och artister på olika nivåer.

<https://ditkbh.kk.dk>

Hamburg:

En vibrerande musikstad med både satsningar som Elb Philharmonie till, Reeperbahn Festivalen, ELB Jazz och Hamburg Metal Dayz, men också ett fantastiskt utbud av klubbar inom alla genrer och en professionell musikbransch som verkligen kan tävla med Berlin, gemensamt för livescenen är att man tar den urbana tätheten och staden förutsättningar på allvar.

<https://www.musiccitiesnetwork.com/cities/hamburg>

Washington DC/Kennedy center:

I en av de fattigaste och mest segregerade städerna i USA tar Kennedy Center ett helt unikt grepp på musik- och scenkonsten. Deras VP och Artistic Director av Social impact har skapat ett unikt program för att bli relevanta för den svarta befolkningen i närområdet.

<https://www.kennedy-center.org/artists/j/jo-iz/marc-bamuthi-joseph/>

NYC:

Två fantastiska exempel på venues som bedriver en icke-kommersiell verksamhet i en av världens dyraste städer. Detta för att staden inser att marknaden kommer att döda kulturen om det inte finns starka icke marknadsdrivna initiativ (d v s en tro på politiska insatser). I synnerhet BAM har haft en stor impact när det gäller att skapa ett kluster av ambitiös kulturverksamhet i sin stadsdel och venues, gallerier etc har frodats. Det är också intressant att de har en självklar policy att betala rimliga gager till alla artister.

Brooklyn Academy of Music (hyra en dollar/100 år) <https://www.bam.org/about>

Public Theatre (hyra symbolisk): <https://publictheater.org>

Övergripande rapporter:

Jämställdhet:

Reeperbahn Festival Nyligen släppta jämställdhetsrapport: Det finns en ökande medvetenhet om vikten av en jämställd scen och för den unga publiken är detta särskilt viktigt.

https://www.reeperbahnfestival.com/files/mediathek/Final%20Report%20Keychange%202021_EN_1.pdf

Staden som generator för hållbarhet:

Music Cities rapport som släpptes i samarbete med UN SDG Festival of Action (vi var med och pratade jämställdhet på festivalen med Keychange):

<https://www.centerformusicecosystems.com/sdgs>

Hållbarhet:

FN:s hållbarhetsmål, självklart anbefallen läsning för alla politiker och något som bör ligga till grund vid alla beslut: <https://sdgs.un.org/goals>

Klimatavtryck:

MCÖ har just skrivit på pledgen för *Music Declares Emergency* och initiativet *No Music on a Dead Planet*. Ett av de viktigaste globala miljöinitiativen inom musiklivet. Ger värdefulla perspektiv: <https://musicdeclares.net>